

Conférence finale du réseau REFILL : retour sur les usages temporaires comme enjeu majeur d'une action publique innovante !

Introduction

Le 27 mars 2018 a eu lieu à Gand la conférence finale du réseau URBACT [REFILL](#) qui s'intéresse à la réactivation d'espaces abandonnés et aux usages temporaires comme outil d'innovation publique à l'échelle locale. L'événement a rassemblé près de 150 personnes issues de nombreux pays européens pour échanger et apprendre des bonnes pratiques de la ville de Gand, ville partenaire principale du réseau, mais aussi des neuf autres villes participantes : Nantes, Athènes, Cluj-Napoca, Ostrava, Poznan, Riga, Helsinki, Bremen et Amersfoort. Le lieu central choisi pour organiser cette conférence était l'église Sint-Jozef, dans le quartier Rabot, qui fait elle-même l'objet d'une transformation !

Les usages temporaires ?

Au cœur de ce réseau, la thématique, celle des usages temporaires d'espaces en reconversion, est à la mode et constitue un moyen d'innovation de l'action publique sur la ville et ses espaces en mutation. Elle permet également de réfléchir à de nouvelles manières de travailler le territoire, les relations entre les acteurs et les parties prenantes du quartier et de la ville ainsi que l'implication des citoyens et des associations de terrain.

[Stijn Van Oosterlyncx](#), sociologue à l'Université d'Anvers, qui intervenait en début de journée pour introduire la thématique, définit les usages temporaires comme une « *pratique des citoyens, organisée*

ou désorganisée, qui s'approprient un espace inutilisé, désaffecté ou sous-utilisé ». Les usages temporaires peuvent dès lors constituer un outil d'action publique qui permet d'expérimenter de nouvelles manières de faire de l'urbanisme, plus collectif et *bottom-up*. Cet instrument ouvre la voie à différents usages de l'espace, à l'intégration de divers publics et acteurs, en bref, des partenaires non habituels des urbanistes et aménageurs. Au-delà d'un outil participatif d'appropriation de l'espace et d'action, l'usage temporaire peut également être utilisé comme un moyen de réduire les risques pour les investisseurs privés et les promoteurs immobiliers afin de s'assurer de la réappropriation des espaces à reconvertir. Selon Stijn Van Oosterlynck, les usages temporaires permettraient dès lors de reconnecter les différentes vitesses du développement de la ville et offriraient ainsi de nouveaux espaces pour les besoins et les ambitions de nouveaux urbains.

Plusieurs questions importantes restent ouvertes et ont été traitées dans le cadre du réseau REFILL : comment gère-t-on l'après usage temporaire ? Comment impliquer une diversité de parties prenantes et non pas uniquement les « *usual suspects* » ? Quels sont les besoins qui doivent être solutionnés à travers ces pratiques urbanistiques innovantes ? Comment reconnaître la valeur d'un travail bien souvent bénévole ?

Sur le terrain, à la découverte de Brugse Poort – De Koer

Après une introduction théorique plus que pertinente, permettant de recadrer le débat et les grandes questions qui le sous-tendent, direction le quartier de [Brugse Poort](#) pour la découverte de l'un des nombreux lieux ayant fait l'objet d'une expérimentation en matière d'usages temporaires à Gand.

A [De Koer](#), les citoyens et associations de quartier se sont alliées pour utiliser un bâtiment industriel à l'abandon, suite à un appel « à usages temporaires » lancé par la ville de Gand. Ce lieu culturel organise des concerts, des séances de cinéma, des cours de cuisine, des résidences, etc.

Une après-midi interactive : six ateliers et dix villes à l'honneur

Retour à Sint-Josefkerk pour la seconde partie de la journée, consacrée à des ateliers parallèles sur diverses thématiques et différents cas d'étude en lien avec les usages temporaires : l'InfoMarket. Cinq ateliers étaient ainsi organisés : sensibilisation (*awareness raising*), faire correspondre la demande et l'offre (*matching offer & demand*), mettre l'usage temporaire à l'agenda de la ville (*put temporary use on the city agenda*), créer une boîte d'outils de l'utilisation temporaire (*create a temporary use toolbox*) et définir l'utilisation temporaire comme un service normal (*set temporary use as a normal service*). En posant quelques questions clefs pour avancer sur la thématique des usages temporaires, ces ateliers

ont permis d'en apprendre plus sur les bonnes pratiques et expériences des dix villes impliquées dans le réseau REFILL et d'échanger directement avec les porteurs de projets et les représentants des villes.

[François Jegou](#), du bureau d'étude SDS et expert en charge du réseau, a également eu l'occasion de présenter la publication finale de REFILL « [A journey through temporary use](#) ». La feuille de route (*road map*) préparée permet de passer en revue les thématiques couvertes par les ateliers parallèles de l'InfoMarket et d'accompagner les acteurs impliqués dans un projet d'usage temporaire à travers ce processus complexe... Un document incontournable pour tous les praticiens intéressés de reproduire ces initiatives innovantes et de franchir le pas vers des expérimentations concrètes sur le terrain !

Des fonds pour les usages temporaires : l'exemple de Gand

Pour montrer le type de pratique mise en lumière lors des ateliers, prenons l'exemple de la ville de Gand, qui a décidé de débloquer un fonds de 300.000 euros par an pour financer des projets d'usages temporaires d'espaces en reconversion ou à l'abandon, sur appel à intérêt et à candidatures. La ville a ainsi développé un travail conséquent d'expérimentation des pratiques d'usages temporaires et de travail collectif avec différentes parties prenantes. La ville travaille aujourd'hui avec quinze managers de quartier, qui servent d'intermédiaires entre deux « mondes » aux langages bien souvent différents et aux réalités contrastées. Cette culture de l'expérimentation rend possible l'échange mais aussi l'erreur et l'amélioration des projets avant leur mise en œuvre définitive. C'est par ailleurs un jury qui décide quels projets seront financés.

N'hésitez pas à également regarder la vidéo de la journée :

https://www.youtube.com/watch?time_continue=11&v=0lceMMLcyYY

Ou à consulter le site web du réseau : <https://refillthecity.wordpress.com/>.

Final conference of the REFILL network: temporary use as innovative public action

On 27 March 2018, the final conference of the URBACT REFILL network took place in Ghent, focusing on the reactivation of abandoned spaces and temporary uses as a public innovation tool at local level. The event brought together nearly 150 people from many European countries to exchange and learn good practices from the city of Ghent, the network's lead partner, but also from the nine other participating cities: Nantes, Athens, Cluj-Napoca, Ostrava, Poznan, Riga, Helsinki, Bremen and Amersfoort. The central place chosen to organize this conference was the Sint-Jozef Church, in the Rabot district, which is itself undergoing a transformation!

Temporary use – dynamics for life?

At the heart of this network, the topic, that of temporary uses of spaces in conversion, is fashionable and is a means of innovation in public action on the city and its evolving spaces. It also makes it possible to think about new ways of working on the territory, on the relations between the various stakeholders of the district and the city as well as on the implication of citizens and NGOs on the ground. Stijn Van Oosterlynck, a sociologist at the University of Antwerp, who spoke at the beginning of the day to introduce the theme, defines temporary uses as "a practice of citizens, organised or disorganised, who appropriate a space that is unused, disused or underused". Temporary uses can therefore be a tool for

public action that allows one to experiment with new ways of doing urbanism, more collective and bottom-up. This instrument paves the way for different uses of space, the integration of various audiences and actors, in short, unusual partners of planners and developers.

Beyond a participatory tool of space appropriation and action, temporary use can also be used as a means of reducing risks for private investors and real estate developers to ensure appropriation of spaces to be reconverted. According to Stijn Van Oosterlynck, the temporary uses would thus allow to reconnect the different speeds of the development of the city and thus offer new spaces for the needs and the ambitions of new urbanites.

Several important questions remain open and have been dealt with in the context of the REFILL network: how is the post-temporary use managed? How to involve a diversity of stakeholders and not just the "usual suspects"? What are the needs that need to be addressed through these innovative urban planning practices? How to recognize the value of a job often volunteer?

On the field, discover Brugse Poort - De Koer

After a very relevant theoretical introduction, allowing to reframe the debate and the big questions that underlie it, we are going to the district of Brugse Poort for the discovery of one of the many places which have experiment temporary use in Ghent.

In De Koer, citizens and neighborhood associations joined forces to use an abandoned industrial building, following a "temporary use" call launched by the city of Ghent. This cultural venue hosts concerts, film sessions, cooking classes, residences, etc.

An interactive afternoon: six workshops and ten cities in the spotlight

Back to Sint-Josefkerk for the second part of the day, devoted to parallel workshops on various themes and different case studies related to temporary use: the InfoMarket. Five workshops were thus organized: raising awareness, matching offer and demand, putting temporary use on the city's agenda, a temporary use toolbox and set the temporary use as a normal service.

By asking some key questions to advance on the theme of temporary uses, these workshops made it possible to learn more about the good practices and experiences of the ten cities involved in the REFILL network and to exchange directly with project promoters and city officers.

François Jegou, from the SDS design office and lead expert in charge of the network, also had the opportunity to present the final publication of REFILL "A journey through temporary use". The road map prepared allows to review the topics covered by the InfoMarket parallel workshops and to support the actors involved in a project of temporary use through this complex process ... An essential document for all interested practitioners to replicate these innovative initiatives and take a step forward experimenting on the ground!

Funds for temporary uses: the example of Ghent

To show the type of practice highlighted during the workshops, take the example of the city of Ghent, which decided to release a fund of 300,000 euros per year to finance projects for temporary use of abandoned or vacant spaces. The city has thus developed a significant work of experimentation of the practices of temporary uses and of collective work with various stakeholders. The city is now working with fifteen neighbourhood managers, who act as intermediaries between two "worlds" with very different languages and contrasting realities. This culture of experimentation makes possible the exchange but also the error and the improvement of the projects before their definitive implementation. It is a jury who decides which projects will be funded.

Do not hesitate to watch the aftervideo:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=11&v=0lceMMLcyYY

Or visit the website of the network: <https://refillthecity.wordpress.com/>.

Laatste conferentie van het REFILL-netwerk: tijdelijk gebruik als inzet voor innovatieve publieke actie

Op 27 maart 2018 vond de laatste conferentie van het URBACT REFILL-netwerk plaats in Gent, met de nadruk op de reactivering van verlaten ruimtes en tijdelijk gebruik als een openbare innovatie-tool op lokaal niveau. Het evenement bracht bijna 150 mensen uit vele Europese landen samen om goede praktijken uit te wisselen en te leren van de stad Gent, de leidende partner van het netwerk, maar ook van de negen andere steden: Nantes, Athene, Cluj-Napoca, Ostrava, Poznan, Riga, Helsinki, Bremen en Amersfoort. De centrale plaats die werd gekozen om deze conferentie te organiseren, was de Sint-Jozefkerk, in het Rabot-district, die zelf een transformatie ondergaat!

Tijdelijk gebruik - dynamiek voor het leven?

In het hart van dit netwerk is het onderwerp van tijdelijk gebruik van ruimtes in reconversie in de mode en is het een innovatiemiddel van publieke actie in de stad en zijn evoluerende ruimtes. Het maakt het ook mogelijk om na te denken over nieuwe manieren van werken op het grondgebied, over de relaties tussen de verschillende belanghebbenden in het district en de stad, en over de implicaties van burgers en NGOs op het terrein.

Stijn Van Oosterlynck, een socioloog aan de Universiteit van Antwerpen, die aan het begin van de dag het thema introduceerde, definieerde tijdelijk gebruik als "een praktijk van burgers, georganiseerd of ongeorganiseerd, die een ruimte inneemt die ongebruikt of onderbenut is". Tijdelijk gebruik kan daarom een hulpmiddel zijn voor publieke actie, waarmee je kunt experimenteren met nieuwe manieren om aan stadsplanning te doen, meer collectief en bottom-up. Dit instrument baant de weg voor verschillende vormen van gebruik van de ruimte, de integratie van verschillende doelgroepen en acteurs, kortom, ongebruikelijke partners van planners en ontwikkelaars. Naast een participatief instrument voor ruimtetoewijzing en -actie, kan tijdelijk gebruik ook worden gebruikt als een middel om de risico's voor particuliere investeerders en projectontwikkelaars te verkleinen om te zorgen voor de toewijzing van opnieuw in te schakelen ruimten.

Volgens Stijn Van Oosterlynck maken de tijdelijke toepassingen het dus mogelijk om de verschillende snelheden van de ontwikkeling van de stad opnieuw te verbinden en zo nieuwe ruimtes te bieden voor de behoeften en de ambities van nieuwe stedelingen.

Verschiedende belangrijke vragen blijven open en zijn behandeld in de context van het REFILL-netwerk: hoe wordt het post-tijdelijk gebruik beheerd? Hoe betrek je een diversiteit aan stakeholders en niet alleen de 'usual suspects'? Wat zijn de behoeften die moeten worden aangepakt door deze innovatieve stedenbouwkundige praktijken? Hoe herken je de waarde van een baan vaak als vrijwilliger?

Ontdek op het veld de Brugse Poort - De Koer

Na een zeer relevante theoretische inleiding, die toelaat om het debat en de grote vragen die eraan ten grondslag liggen te herdefiniëren, gaan we naar het district Brugse Poort voor de ontdekking van een van de vele plaatsen die deel uitmaakten van een experiment in tijdelijk gebruik in Gent.

In De Koer bundelden burgers en buurtverenigingen hun krachten om gebruik te maken van een verlaten industrieel gebouw, na een oproep "tijdelijk gebruik", gelanceerd door de stad Gent. Deze culturele locatie biedt onderdak aan concerten, filmsessies, kooklessen, residenties, enz.

Een interactieve middag: zes workshops en tien steden in de kijker

Terug naar Sint-Josefkerk voor het tweede deel van de dag, gewijd aan parallelle workshops over verschillende thema's en verschillende case studies met betrekking tot tijdelijk gebruik: de InfoMarket. Er werden dus vijf workshops georganiseerd: bewustwording, afstemming van aanbod en vraag, tijdelijk gebruik op de agenda van de stad plaatsen, een toolbox voor tijdelijk gebruik creëren en

tijdelijk gebruik als een normale dienst definiëren. Door enkele belangrijke vragen te stellen over het gebruik van tijdelijke toepassingen, hebben deze workshops het mogelijk gemaakt om meer te weten te komen over de goede praktijken en ervaringen van de tien steden die bij het REFILL-netwerk zijn betrokken en om rechtstreeks uit te wisselen met projectpromotors en stadsfunctionarissen.

François Jegou, van het SDS-ontwerpbureau en hoofdeskundige die verantwoordelijk is voor het netwerk, had ook de gelegenheid om de definitieve publicatie van REFILL "A journey through temporary use" te presenteren. De voorbereide routekaart (roadmap) maakt het mogelijk om de onderwerpen van de parallelle workshops van de InfoMarket te bekijken en de actoren te ondersteunen die betrokken zijn bij een project van tijdelijk gebruik via dit complexe proces ... Een essentieel document voor alle geïnteresseerde beoefenaars om deze innovatieve initiatieven na te bootsen en een stap te zetten naar concrete experimenten op het terrein!

Fondsen voor tijdelijk gebruik: het voorbeeld van Gent

Om het type praktijk aan te tonen dat tijdens de workshops naar voren kwam, nemen we het voorbeeld van de stad Gent, die besloot om een fonds van 300.000 euro per jaar vrij te maken om projecten voor tijdelijk gebruik van verlaten of lege ruimten te financieren. De stad heeft dus aanzienlijk werk geleverd wat betreft experimenten met praktijken van tijdelijk gebruik en collectief werk met verschillende belanghebbenden. De stad werkt nu met vijftien buurtmanagers, die optreden als intermediair tussen twee 'werelden' met heel verschillende talen en tegengestelde werkelijkheden. Deze cultuur van experimenteren maakt de uitwisseling mogelijk, maar ook de fout en de verbetering van de projecten vóór hun definitieve implementatie. Het is een jury die beslist welke projecten worden gefinancierd.

Aarzel niet om de aftervideo te bekijken:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=11&v=0lceMMLcyYY

Of bezoek de website van het netwerk: <https://refillthecity.wordpress.com/>